

ZOG BÁRÁNYA

A királyi pár a Bãrãny Antal által vezetett kocsiban

Ezen az estén zsúfolásig megtelt a vízivárosi Jókai Anna Szalon, amely a Litea könyvesbolt Fortuna utcából történt kiűzése után otthont ad a Várbarátok Köre rendezvényeinek. Bakó Annamária, a Hess András téren újra működő bolt vezetője nagyszabású rendezvényt szervezett Apponyi Geraldine, „Magyarország fehér rózsája” és I. Zog albán király nagy nemzetközi figyelemmel övezett fényes menyegzőjének 80. évfordulójára emlékezve.

Az est vendége volt Tóth Péterné Bãrãny Éva, akinek édesapja, Bãrãny Antal Albánia királyának és hitvesének sofőrjeként szolgált. S akinek hagyatékában számos olyan, eddig soha nem publikált dokumentum és fotó maradt ránk, amelyeket – persze a legkevésbé sem mindent, hiszen erre nyilvánvalóan nincs lehetőség – szeretnénk olvasóinkkal is megismertetni.

De kezdjük az elején: hogyan került a Károlyiak fíti és tarpai fővadászának fia a királyi udvarba? A magyarázat nem túl bonyolult: Apponyi Geraldine családja elszegényedett, édesapja, gróf Apponyi Gyula 1924-ben meghalt (ekkor Geraldine mindössze 9 éves volt), édesanyja, Gladys-Virginia Steuart pedig 1926-ban újból férjhez ment Gontran Girault francia ezredeshez, s jórészt Franciaországban élt új családjával.

A fiatal Geraldine, amikor éppen nem francia vagy svájci nevelőintézetekben tar-

tózkodott, sok időt töltött magyarországi rokonainál, többek között a Károlyiaknál is. Károlyi László füzerradványi birtokán ismerkedett meg Bãrãny Antallal, aki bevezette az autóvezetés rejtelmeibe az amerikai származású édesanyjától vállalkozó szellemet is öröklő Geraldine-t.

Miután az eleinte politikai számításból kezdeményezett királyi frigy az első találkozások után viharos szerelembe, majd gyors eljegyzésbe és házasságba torkolt, az ifjú királyné természetesen kis létszámú magyar személyzetet is vitt magával a csak nemrég alakult, fizikai és szervezeti kereteit, működését a kilencszázharminc években folyamatosan kiépítő királyi udvarba. Vitte Bãrãny Antalt is, ő pedig a feleségét, Jakab András uradalmi tisztartó lányát, Jakab Gizellát, aki az udvar albán szakácsnőit bevezette a magyaros ételek készítésének titkaiba.

A fényes esküvőt hamarosan gyermekáldás követte: 1939. április 5-én hajnalban megszületett a trónörökös, a kis Leka. Az égből azonban ekkorra jelképesen és valóságosan is beborult Tirana fölött: olasz repülőgépekből kiszórt rőpcedulák sötétítették el, amelyeken arra hívták fel a lakosságot, hogy fogadja el a hamarosan bekövetkező olasz hatalomátvételt a független Albán Királyság fölött.

Az olasz fasiszta rezsim cinizmusa jól látszik abból, hogy az alig egy esztendeje megtartott esküvőn éppen Ciano gróf, olasz kül-

ügyminiszter, Mussolini veje volt Zog király tanúja. Hitler akadálytalan európai terjeszkedése láttán úgy Mussolini, mint Ciano vérszemet kapott: április 7-i lejáratul ultimátumot adtak Albániának, gyakorlatilag elfogadhatatlan feltételekkel: egyesüljön a két ország Viktor Emãnuel olasz „császár” koronája alatt. (A Mussolini mellett csupán protokolláris szerepet játszó olasz uralkodó ezt a címet Abesszínia, a mai Etiópia 1936-ban történt elfoglalása után vette fel). Albániának mindössze a nyelvhasználat és a bélyegkiadás formális jogát hagyták volna meg. (Talán az is megfordult az olaszok fejében, hogy egy kétnapos csecsemővel szinte lehetetlen menekülni, így a trónörökös is kezükre juthat, erősítve pozíciójukat.)

A szkipetárok büszke, a törökök elleni több évszázados függetlenségi harcban edzett népének uralkodója természetesen nem fogadhatta el ezeket a megalázó feltételeket: az állam vezetése úgy döntött, hogy a király és a kormány meneküljön külföldre, fenntartva az albán függetlenség folyamatosságát. Április 7-én (nagygyűlést, a katolikus Olaszország nagyobb dicsőségére) meg is indult az olasz invázió az albán tengeri kikötők ellen, s néhány napos szörványos hősies ellenállás után az egész ország olasz kézre került.

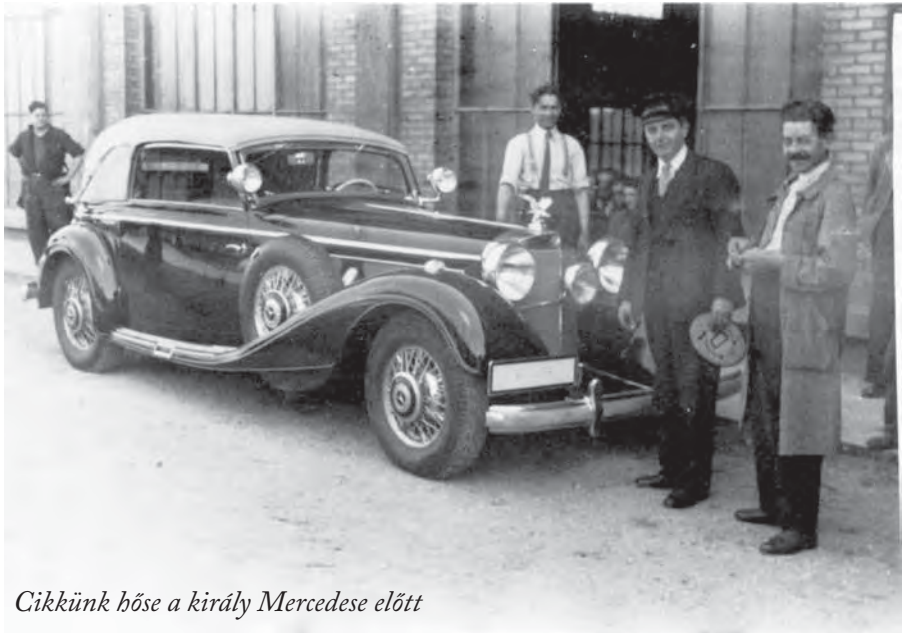
Az udvar menekülése azonban sikeres volt, s ebben nagy szerepe volt Bãrãny Antalnak. Április 7-én, hajnali 4 órakor ő menekítette a királynét, az újszülöttet és a dajkát egy ülések helyett matraccal és párnákkal sebtében „felszerelt” Chrysler gépkocsiban az első görög kisvárosig, ahol a király is csatlakozott hozzájuk. Tóth Éva édesapjának elbeszélése szerint az olasz repülők keresték a menekülőket. Volt olyan pillanat, amikor megérzésének engedve beállt egy erdő lombjai alá, megvárva az út porának leülepedését, így mentette meg a király családját az őket kereső olasz repülők bombáitól.

Az udvartartás mintegy harminc-negyven tagja más útvonalon, 12 gépkocsival menekült. Ők is eljutottak Görögországba, majd az exodus következő állomására, Isztambulba. Az emigránsok innen főként vonaton folytatták útjukat, egész Európát körbeutazva, az akkor még biztonságosnak látszó Francia-

ország felé. A gépkocsikat is vasúti kocsikon, illetve hajón szállították, amint erről az itt látható forrásértékű fotó is tanúskodik. (A Törökországon, Románián, Lengyelországon, a balti államokon, és Svédországon át vezető hatalmas „körtúrára” azért volt szükség, hogy elkerüljék a fasiszta, illetve a fasizmus-sal szimpatizáló országokat, így hazánkat is.)

A másik érdekes fotón látszik (lásd e számunk hátsó borítóját), hogy a királyi pár által használt Mercedest a vándorlás során valahol fel- vagy lerakják egy hajóra/ról. Azok a párnák, amelyek a kocsikerekeit óvják a daruláncaiktól, s amelyek a menekülés kezdetén az újszülött Lekát védték az útviszontagságitól, jelenleg is Tóth Éva birtokában vannak. Egy másik képen a királyi pár ül ugyanebben a kabrióban, (a sofőr Bárány Antal), a harmadik képen pedig látszik, hogy – bizonyára a kocsikirályi jellegét hangsúlyozandó – a kocsiorrán a Mercedes emblémát egy nagy madárra (véltetően az albán sasra) cserélték.

Franciaország sem bizonyult azonban végső menedéknek. Egy ránk maradt naplótöredék oldalain a drámai franciaországi menekülés útvonalát ismerhetjük meg: Marseilles – Párizs – Versailles – La Baule – Tours – Versailles – Le Mesnil-Saint-Denis – Párizs – Royan – Saint-Palais-sur-Mer. Hotelek, villák, paloták és egy zárda biztosítottak szállást a menekülőknek. De nemegyszer az autóban töltötték az éjszakát. A német támadás elől bombázások közepette délre, majd nyugatra tartottak. Az Atlanti-óceánnál lévő Royan városában azután a magyar személyzet (köztük Bárány Antal felesége is) elhagyta az emigránsokat, de a gépkocsivezető a király mellett maradt egészen a

Cikkünk hőse a király Mercedesese előtt

spanyol határnál lévő Saint-Jean-de-Luz kikötővárosig. Itt Zog és kísérete felszállt az utolsó hajóra Anglia felé, de előbb még kiadatott két bizonyítványt hű sofőrje számára.

Az egyik, magyar nyelvű igazoláson *Martiny*, a Ház személyügyi minisztere igazolja, hogy Bárány úr 1938-tól 1940. június 22-ig kiválóan és magas színvonalon szolgálta urát, nemcsak sofőrként, de valamennyi automechanikusként is. A másik elegáns, mértett vízjeles papírra írt néhány sor egy ajándékozási okirat. I. Zog, Albánia királya a háznagy ellenjegyzésével kijelenti, hogy a 8183 RM 9 rendszámú zárt rakterű Renault teherautó Bárány Antal úr tulajdona.

Ezt kapta tehát hősrünk mintegy búcsúajándékul. Ezzel indult azután felesége után,

és sikerült is találkozniuk, majd kalandos úton hazatérniük a háborús Európán keresztül. Itthon eladta a Renault-t, az árából vett egy kisteherautót, amellyel fuvarozást vállalt. Jó kapcsolatteremtő képességével, szakmai tudásával elérte, hogy be sem hívták katonának, miközben a német és a szovjet csapatok egyaránt igénybe vették szolgálatait. Az utóbbiak egy tiszt elszállásolásáért cserébe még védelmet is biztosítottak a család hűvösvölgyi házában.

Az államosítást persze így sem kerülhette el. A teherfuvarozók szövetségénél (MATEOSZ) végzett munka után (a szövetséget Rákosiék az összes többivel együtt természetesen felszaltták) fizikai állományba került a Kábel- és Sodronykötélgárban, s végül garázsvezetőként fejezte be pályafutását.

De térjünk vissza még egy kis időre a Jókai Anna Szalon rendezvényére! Az est díszvendége volt *Piazza Hunyor Katalin* is, akinek édesapja, dr. *Hunyor Imre* Szolnokon jó viszonyban volt Geraldine sógorával, *Baghy András*sal, s az esküvőn azzal lepte meg az ifjú királyi párt, hogy gépkocsin odaszállította a korszak egyik leghíresebb cigányprímását, *Pertis Jenőt* és bandáját.

Az est résztvevői megtekinthették *Osskó Judit* „Geraldine – albán királyné” című portréfilmjét is. Osskó Judit nevére olvasóink többsége nyilván emlékszik mint az „Unokáink is látni fogják” című TV műsor főszerkesztőjére. Különös véletlen folytán telekszomszédok a Velencei-tó mellett Tóth Évával.

Végül *Josephine Dedet*: Geraldine – magyar nő Albánia trónján című, 2015-ben megjelent könyvét ismertette *Katona Ágnes*, a kötet szerkesztője. (Cikkünk történelmi adatait innen merítettük.)

Az albán királyi udvar gépkocsijait szállító vagonok

